

אשכול יוסף

מאוצרותיו דרבי יוסף וזי סימן טוב עליה"א
מוזכר הספרים "כרם יוסף" ו"א"ס פליה"ק ירושלים תובב"א

מעשה שהיה בזמן הגאון רבי אברהם שמואל בנימין סופר בעל הכתב סופר, שהיתה חתונה מפוארת של בת פרנס הקהילה, עם גדולי הרבנים משמנה ומסלתה של המדינה (בהונגריא), וכולם צהלו ושמחו ורקדו, לכבוד מצות שמחת חתן וכלה, ובזמן סעודת המצוה, כאשר כל הנוכחים היו באווירה עילאית של שמחת מצוה, קם הכתב סופר והיסה את הקהל, ואמר, רבותי! לכבוד בעלי השמחה שלנו היום, הבאתי עמי חפץ נדיר במיוחד, שיש לו ערך רב, ושלף מכיסו מטבע, והגביהו לעיני כולם, ואמר, רבותי, מה שאתם רואים בידי, זה מטבע של מחצית השקל אמיתי מזמן בית המקדש השני. ולכבוד בעלי השמחה, אני אעביר את המטבע בין הנוכחים שכל אחד יוכל להתרשם ממנו מקרוב. ואז הועבר המטבע מאחד לשני, כאשר כל אחד מתבונן בו מכל צדדיו ומתפעל ממנו.

לאחר זמן מסוים נתבקשו הצבור להחזיר את המטבע לבעליו, אולם המטבע לא הוחזר, ניסו הצבור לשחזר היכן המטבע, ומי היה האחרון שהביט בו, אבל לא נודע הדבר, והמטבע איננו, כאילו בלעה אותו האדמה. ואז התחילו להציע שאם המטבע לא חזר, מן ההכרח שאחד מן הנאספים חמדו ושם אותו בכיסו. ויקם אחד מבעלי השמחה וביקש לנעול את האולם, ואמר, רבותי! אמנם זה לא נעים, אבל למען הסר לזות שפתים, כל אחד מהנוכחים, מגדול ועד קטן, ירוקן את כיסיו ויניח על השלחן. ואז התכוננו כולם לעשות את הדבר הזה. והנה קם ממקומו הגאון מהר"י אסאד שהיה גם הוא נוכח באירוע, וביקש שימתינו עוד חצי שעה ולא יבצעו את החיפוש שביקשו לעשות. בקשתו של הגאון התקבלה, ובינתיים המשיכו בסעודת המצוה.

כעבור מחצית השעה, והמטבע עדיין לא נמצא, קם שוב הגאון מהר"י אסאד וביקש, להמתין עוד רבע שעה. בקרב הקהל נשמע רחש, כי לא הבינו מדוע מבקש הרב דחיה נוספת, אבל בכל זאת בקשתו התקבלה. והגאון מהר"י אסאד עמד והתפלל חרישית כי ימצא המטבע, והנה בפרק הזמן הזה, נכנס לפתע אחד המלצרים ולהפתעת כולם הביא את המטבע, וסיפר, כי מצא את המטבע בתוך האשפה, כנראה שבתוך כדי ההעברה מיד ליד, נפל המטבע על השלחן, וכאשר ניקו המלצרים את השלחן הושלך המטבע לאשפה. עתה הפנו כולם את מבטיהם לעבר הגאון מהר"י אסאד, כי לא הבינו מדוע ביקש את הדחיה, ואז קם הגאון מהר"י אסאד והוציא מכיסו מטבע, כדמותו וצלמו של המטבע שהיה בידי הכתב סופר, ואמר, ראו נא, אם היינו עושים את מה שביקשו לעשות, כמובן היה נמצא המטבע אצלי, ואז הייתם יכולים לחשוך חס ושלוש שאני גנבתי את המטבע, ואם הייתי מסביר אז שגם לי יש בדיוק אותו מטבע, לא היו מאמינים לי, שמטבע נדיר כזה בדיוק, נמצא גם אצלי. ולכן ביקשתי להמתין, ובאותו זמן התפללתי להשם יתברך, נא אל תביאני לידי ביוון, עשה נא אות לטובה שימצא המטבע, ולא יהיה חילול השם ח"ו. וב"ה התקבלה תפילתי והמטבע נמצא.

קושיא א': למה ישראל אמרו שירה בקריעת הים ולא בעשרת המכות ויציאתם ממצרים?

יש להקשות קושיא גדולה, דהנה עם ישראל בכל שהותם במצרים לפני קריעת הים ראו עין בעין ניסים ונפלאות נפלאים ונוראים, כמו מכת דם וצפרדע, ערוב וחושך ומכת בכורות, ושכר המכות שהיה הקב"ה מוכה במצרים ומשאיר לפליטה את ישראל, וכל מכה התארכה זמן רב, ואם כן למה התעוררו לומר שירה דוקא בעת קריעת הים ולא בראותם שאר המכות ואפילו לא בשעה שיצאו ממצרים, ואם כן במה נתייחדה קריעת הים שנעצרו ונאספו כל ישראל יחד לומר שירה עד שגדלה מעלתם ומעלת השירה ששרתה עליהם שכינה וכיוונו כולם לומר יחד דבר אחד ולא בשאר הניסים והנפלאות שראו*?

קושיא ב': במה נתייחדה שירת הים משאר שירות שהאומרה בשמחה מוחלין עונותיו?

עוד צריך להבין דהנה ידוע מה שמביא המשנה ברורה (סי' נ"א סקי"ז) מהזוה"ק שהאומר שירת הים בשמחה וידמה בדעתו כאילו באותו היום עבר בים והאומר בשמחה מוחלין לו עונותיו. וצ"ע במה נתייחדה שירה הים שהאומרה בשמחה מוחלין לו על כל עונותיו, שהרי משמע שאין זה רק מדין מה שאמרו במדרש (שופטים דף י"ג ע"ג שוחר טוב) שכל מי שנעשה לו נס ואומר שירה מוחלין לו על כל עונותיו. שכל זה נאמר רק לעניין מה שאמרו ישראל את השירה באותה שעה שעברו את הים, אבל לא לעניין מה שעתה בדורות הללו אומרים את שירת הים, שהרי לא נאמר כלל זה גם לעניין מי שקורא את המגילה או את ההגדה של פסח בשמחה שמוחלין לו על כל עונותיו, ואם כן צריך להבין במה נתייחדה שירת הים יותר משאר שירות ותשבחות?

קושיא ג': היאך הרמב"ם מותב שאין ראה לאמונה מקריעת הים היפך פסוק מפורש?

עוד יש להוסיף ולהקשות קושיא גדולה דהנה כמאמר הכתוב מבואר שעם ישראל הגיעו להכרת האל ואמונה בהשי"ת ומשה עבדו מכת מעשה נס קריעת הים, שנא' (שמות י"ד) "וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו", וקשה על מה שכתב הרמב"ם (פ"ח מיסו"ה ה"א): "משה רבינו לא האמינו בו מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי אותות יש בליבו דופי, שאפשר שיעשה האות בלט וכישוף, אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאם, לא להביא ראה על הנבואה; "היה צריך להשקיע את המצריים קרע את הים והצילין בתוכו", צרכנו למזון הוריד לנו את המן, צמאו בקע להם את האבן, כפרו בו עדת קרח בלעה אותן הארץ, וכן שאר כל האותות, ובמה האמינו בו במעמד הר סיני, שענינו ראו ולא זר, ואוזינינו שמעו ולא אחר את האש והקולות והלפידים, והוא ניגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים". וקשה שהרי בתורה מבואר להדיא שכאשר עם ישראל ראו את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, בקריעת ים סוף וטביעת המצרים, האמינו בה'?

קושיא ד': היאך אנו אומרים שירה אם הקב"ה אינו שמח במפלתן של רשעים?

בגמרא (מגילה י': סנהדרין לט): איתא שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים שנא' (שמות י"ד) "ולא קרב זה אל זה כל הלילה", באותה שעה של קריעת ים סוף בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה, אמר להן הקב"ה מעשה ידי טובעין ביים ואתם אומרים שירה לפני, ומקשה הגמרא שהרי נאמר באבוד רשעים רינה? ומתצת הגמרא שהקב"ה אינו שש אבל אחרים משיש.

וצ"ע היאך בשעה שהקב"ה בצער על מעשה ידיו שטובעין ביים שייך לומר על כך שירה, ומה פשר הדבר הוא אינו שש אבל אחרים משיש, וכי כביכול בשעה שחלק מביתו של המלך נשרף ועולה בלהבות אש, שייך לומר שירה?

יישוב כל הקושיות: עיקר השירה על זכותנו להכיר ולהאמין באל אחד ולהמליך את הקב"ה בעולם

וביישוב כל הקושיות נראה לכאור בס"ד שעיקר מה שאמרו ישראל שירה בקריעת הים, לא היה רק על מות פרעה וחילו בים והצלת ישראל ממיטת לחיים, אלא זה רק כח פועל יוצא לתכלית שעליה אמרו שירה, והוא על מה שישיראל באותה שעה נמצאו מייחדים ליבם ואהבתם בלתי לה' לבדו, שאחרי שרדפו אחריהם מצרים, וראו הים לפניהם ומצרים נסים לקראתם מאחוריהם, ואין להם לאן לפנות ימינה או שמאלה, או אז כאשר קפצו לים נתחזקו באמונה גדולה, שהיא היא האמונה, לא מכח האותות והמופתים, אלא מכח פנימיות ליבם, ועיקר השירה היתה על כך שזכו לשוב לצור מחצבתם באמונה שלימה, בכך שראו שכאשר נקרע הים והיו מהלכים בתוך הים, ולא נפל אחד מישראל למיטתה, היה זה אות אמת שכל עם ישראל ליבם שלם בייחוד השי"ת, וכן אמרו שירה להמליך את הקב"ה עליהם. וכן מצאתי למורנו הגר"ד כהן שליט"א ראש ישיבת "חברון" בספרו מזמור לדוד (מאמר ט"ו) שהאריך לבאר שעיקר השירה היתה המלכת הקב"ה, והביא כן מהגר"א בקול אליהו שעם ישראל המליכו את הקב"ה עליהם בשירה.

ועל פי זה מתיישבות כל הקושיות: דהנה מה שהקשינו (קושיא א') למה עם ישראל לא אמרו שירה בכל עשרת המכות ויצאת מצרים עד קריעת הים, ניחא כי עיקר השירה בקריעת הים לא היתה רק על הנס הגשמי ועל מות פרעה וחילו, אלא על כך שזכו להכיר ולהאמין כולם באל אחד, ודבר זה לא היה בכל שהותם במצרים, שהיו בתוכם עוד כופרים, וגם לאחר מכת חושך שמתו הרשעים, עדיין היו כאלו בתוכם שהיתה האמונה רופפת בידם, אך בשעה זו נתחזקו כולם באמונה, ועל כך אמרו שירה, ולכן היו ראויים כולם לומר שירה זו יחד להמלכת השי"ת בעולם.

ובזה גם ניחא מה שהקשינו (קושיא ב') ממה שהביא המשנ"ב מהזוה"ק שכל האומר שירת הים בשמחה מוחלין לו על כל עוונותיו, דודאי אין ענין אמירת השירה בשמחה כפשוטו, רק לומר ולהלל על הנס, אלא להמליך את הקב"ה עליו, ולקבל אלהותו עליו בכל ליבו, וממילא אין לך תשובה גדולה ומוזו ולכן מוחלין לו על כל עוונותיו.

ובזה ניחא גם (קושיא ג') ממה שכתב הרמב"ם שאין להביא ראיה מנס קריעת הים לאמונה, ומה שבפסוק רואים שעם ישראל האמינו בה' ובמשה עבדו בקריעת הים, אין הכוונה מכח הנס, אלא מכח הפחד הנורא ממיטתה שהיו נתונים בו, ועקרו מיד לה', וכמו שמצינו כיו"ב בסנהדרין (צז:): רבי אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין, אמר ליה רבי יהושע אם אין עושין תשובה אין נגאלין? אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגורתיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב.

ועל כן מכח שכל ישראל כולם שהיו חכמים ונבונים הגיעו כולם ללא יוצא מן הכלל לאמונה צרופה בה' זה גם יסוד גדול לאמונה, לכל הדורות כולם, וכמו שכתב הסטייפלר בהקדמה לספרו חיים עולם, וזה לשונו: "הלא תבין כי כל אלפי גאוני ישראל שבכל הדורות, לא נפלאה היא מהם שיעלה על דעתם כל צדדין וצדי צדדין מיני ספיקות ודיוניהם שעלו שיעלו על ליבך, ואעפ"כ היתה אמונתם תמימה ושלימה בכל תוקף וכולם עושים באימה וביראה רצון קונם כי נפשם הטהורה ואור תבונתם ראו בבהירות אמיתית הדברים מה אמת ומה שקר וזיוף, ותוכל לסמוך על הרי"ף הרמב"ם הרמב"ן והרשב"א".

וניחא גם (קושיא ד') כי מעתה יש חילוק גדול בין שירת המלאכים שהיא שירה רק על מיתת המצרים והצלת ישראל ממיטת לחיים, משא"כ שירת ישראל היתה על זכותנו להכיר ולהאמין בו ולהמליכו בעולם, יזכנו השי"ת בלילה הזה ליל שביעי של פסח להמליך את הקב"ה בעולם כולו, ולזכות לגאולה השלימה אכ"ר.

שירת הים | מדוע לא קבעו את "שירת הים", בהגדה בליל הסדר?

א.

נראה ליישב בס"ד דכיון שבלילה זה הקב"ה אומר למלאכים שלא לומר שירה, אלא לבוא עמו לבתיהם של ישראל, ולשמעו היאך מספרים ביציאת מצרים, נמצאו ישראל עומדים בלילה קדוש זה לומר שירה במקום מלאכי השרת. כי הנה מלבד מה שאנו מספרים ביציאת מצרים מצד החיוב לספר ולהודות על גאולתנו, בנוסף אנו אומרים שירה במקום, וכביכול המלאכים יוצאים ידי חובתן בשירה שלנו כדן שומע כעונה, שאנו בלילה זה כמלאכי השרת האומרים שירה לפני מי שאמר והיה העולם, וכיון שהדין הוא שהמלאכים אינם רשאים לומר שירה על מפלת המצרים, לכן אף אנו אין יכולין לומר שירה בלילה זה, שהרי בגמרא מגילה (:) איתא, ומי חדי הקב"ה במפלתן של רשעים? והא כתיב בצאת לפני החלוץ ואמרים הודו לה' כי לעולם חסדו, ואמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו לפי שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים. ואמר רבי יוחנן מאי דכתיב "ולא קרב זה אל זה כל הלילה" בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה? אמר רבי אלעזר הוא אינו שש, אבל אחרים משיש, דכתיב כן ישיש ולא כתיב יושש.

ב.

ע"ל בס"ד שכוון שהחייב לראות עצמו כאילו יצא ממצרים, הוא חיוב ממשי כאילו עתה ממש יוצא, וכרגע מצרים רודפים אחריו, ועתה הים נהפך ואנו עוברים את הים, עדיין אין אנו ראויים לומר שירה, עד תום הנס, ואפשר שעל כן החיוב לראות עצמו כאילו יצא ממצרים מתמשך כל ימי חול המועד פסח, עד היום השביעי בבוקר שאז קוראים בתורה את השירה, שאז תם הנס, ואז אנו ראויים לומר ולהלל. וכמו שמצינו לענין ברכת הגומל, וכמ"ש המשנ"ב (סי' ר"ט סק"ב) בשם האלהי רבה (סק"א), שמי שהיה חולה ונתרפא מברך הגומל רק כאשר נתרפא לגמרי והולך על בוריו.

וכן כתב בשו"ת דברי יציב (או"ח סי' פ"ז) בשם מו"ז הגאון בעל דברי חיים מצאנז, שלא הניח לחולה שנתרפא לברך הגומל עד זמן רב שנתרפא לגמרי ושב לאיתנו ונתחזק בגופו כמקודם, וכ"כ בשו"ת מהר"ש מלובלין (סי' א'). וכן כתב מרנא ורבנא רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל בספרו חזון עובדיה (ברכות, עמ' שס"א) שאפילו אם היתה רוח סערה בים וניצלו והגיעו לחוף מבטחים, אין מברכין הגומל עד שיגיעו לבתיהם לשלום, ושכ"כ בשו"ת לב חיים (ח"ג סי' נ"ד). וכתב עוד (עמ' שנ"ב) שלכן אותם פליטי שואה שנסו על נפשם מהנאצים הארורים ימשי", והפליגו באוניה לא", ומיד כשהגיעו אסרום הבריטים בבית הסוהר בלטרון, לא חל עליהם חיוב ברכת הגומל, עד שיצאו מבית הסוהר, ושלכן מי שברח מבית האסורים אינו מברך שהחיינו כיון שמחפשים כיון אחריו להענישו.

וכיו"ב כתב בספר עמק ברכה (עמ' קכ"ד) והובא בספר זמן חרותנו (עמ' תל"ה) בשם מרן הגר"ח הלוי מברסקי זצ"ל דיש לעיין אם יבוא הנביא בשם ה' ויאמר שהשי"ת יעשה נס לישראל, או אם ימצא הבעל ביטחון גמור שיעשה לו הנס, האם כבר ראוי לומר שירה מיד קודם הנס ולצאת בזה ידי"ח השירה, וביאר שזה כוונת הכתוב בתהלים (י"ג, ו) "ואני בחסדך בטחתי יגל ליבי בישועתך", כלומר אע"פ שיש לי ביטחון גמור בישועתך, בזה רק "יגל ליבי בישועתך", אבל מתי "אשירה לה" כאשר "גמל עלי", שזהו דין בשירה על הנס שאין אומרים שירה אלא לאחר הנס, ומטעם זה לא אמר דוד המלך שירה כל זמן שלא נתקיימה הישועה, אף שבטח בביטחון גמור בישועת ה'.

ג.

ע"ל דהנה יש ב' מיני הודאת, האחד הודאה על ההצלה הפרטית, והודאה נוספת על התגמול והעונש לאויביו ומבקשי רעתו. ועיקר החיוב בליל הסדר להרבות ולספר בנס יציאת מצרים, בחלק ההודאה על הנס שעשה הקב"ה לנו שהצילנו ממצרים והוציאנו מבית עבדים, ועל ידי כך שם חלקנו וזיכנו להנס בבירתו להיות עבדיו, אבל אין חיוב להרבות בסיפור הגמול שהעניש את המצרים על אשר גמלנו, והגם שודאי מן הראוי להזכיר זאת, וכמו שאנו מזכירים בהגדה שלקו המצרים ונענשו, אמנם עיקר כוונת הסיפור וההלל בליל הסדר, בבחינת כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, וכאמור.

ויש להוסיף ראיה לדבר ממה שהביא בעל ההפלאה בספרו פנים יפות (פרשת בא) מהזוה"ק (שמות ז' א') שהטעם שהפליגה התורה בסיפור יציאת מצרים ובמזוונות הרבה הנעשים בליל פסח, יותר משאר גלויות והצלחות, כמו שאמרו בהגדה שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם. לפי שבגאולה זו הוציאנו כל הקדושה לגמרי, דכתיב "וינצלו את מצרים" שלא נשאר בו שום קדושה, ולכך נאסר לשוב עוד שם, משא"כ בשאר גאולות שאינם גאולה גמורה עד ביאת משיחנו, והוא מה שאמרו חז"ל במגילה (יד). בטעם שאין אומרים הלל בפורים, דבשלמא בפסח שייך להלל עבדי ה' ולא עבדי פרעה, אבל בימי הפורים עדיין עבדי אחשוורוש אנו, ואמרו לשון "אנו" שאף שנגאלו לא היתה גאולה גמורה כיציאת מצרים שנגאלו לגמרי מיד פרעה.

וכמו גאולת ישראל בימים ההם, כך בזמן הזה, מוטלת עלינו חובה קדושה להמחיש ולחדד את האמונה והציפייה לגאולה הקרובה, כדי להחדיר זאת בלבבנו ובלב בנינו!

הלא כך חיו אבותינו ואבות אבותינו, שעזבו את כל הרכוש והכסף הזהב והכבוד שהיה להם בחוץ לארץ, ונטלו את מקלם ותרמילם ועלו להתיישב בארץ ישראל, הלא זה רק מכוח האמונה החדורה בגאולה ובביאת המשיח שפעימה בקרבם!

וכבר נודע על חכמי הדורות שהכינו עצמם לקריאת ביאת המשיח, היה מי שאמר שכדי לקבל פני משיח צריכים להיות בקיאים במסכת אחת לכה"פ על בוריה, ישר והפוך, כי אם לא יהיה בקי ואפי' במסכת אחת היאך יוכל ליתן ולקבל שלום ממלך המשיח, והיה יושב ומשנן את המסכת עד שנהיה בה לבקי ורגיל, וגדולי החכמים יחדו לעצמם גלימה מפוארת ובגדי משי ורקמה שבעת שישמע קול השופר, קול מבשר, קולו של משיח, יתעטפו בבגדים מיוחדים אלו לצאת לקבל פני משיח צדיקנו, גם היו צדיקים שכתבו במיוחד ספר תורה מהודר לכבודו של המלך המשיח.

ומרן ראש הישיבה הגרא"מ מן שך זצ"ל בהספדו על גאב"ד פונוביז' הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל נשא ואמר: "כל ימיו היה מצפה ומיחל באמונה שלימה לביאת המשיח, הרגשי האמונה בערו בו מאוד, עד כי בשעה שרכש את ארון הקודש להיכל הישיבה, הכין בו שני כיסאות משני צדדיו, ואמר, אחד למלך המשיח ואחד לאליהו הנביא".

היה גם מי שבנה ארמון גדול מלא הוד והדר ומלאכת מחשבת, כאן בירושלים עיה"ק ת"ו לכבודו של המלך המשיח, שבעת שיופיע ויזרח לגואלנו ויעלה לירושלים תחילה ויבואו האבות והזקנים השרים ואנשי כנסת הגדולה וכל המלכים להקביל פניו, ועימהם הצדיקים והחסידים, יהיה מוכן ומזומן לו ארמון מפואר, בניין הבנוי לתלפיות עד עצם היום הזה בשכונתנו ברחוב עזרא בירושלים, [ועיין בחיבורי שו"ת "איגרות יוסף" שהארכתי אודות ארמון זה, והאם מבחינת הלכה זכה בו המלך המשיח, או הורישוהו הבעלים לבניו].

הא לך שהיו עושים כל מיני פעולות ומעשים לעורר הלבבות ולהורות שהאמונה והציפייה לביאת המשיח מוחשית היא אצלם. ויהי רצון שנזכה בקרוב לראות עין בעין בשוב ה' ציון בביאת המשיח ובגאולה השלימה במהרה בימינו, אמן!

"ויקה משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקוד יפקוד אלהים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם" (י"ג י"ט)

האמונה הצרופה והציפייה בגאולה ובביאת המשיח

יש להבין למה יוסף הצדיק לא השביע את בניו שישאווהו מיד לאחר מותו, כמו שציוה יעקב אביו את יוסף שיעלה את עצמותיו מיד לאחר פטירתו?

והנה רש"י תירץ בשם המכילתא (פרק י"ח) שיוסף לא השביע את בניו שישאווהו לארץ כנען מיד, לפי שאמר אני שליט הייתי במצרים והיה סיפוק בידי לעשות, אבל בני לא יניחום מצרים לעשות, לכך השביעם שישאווהו לכשיגאלו ויצאו משם.

אך לכאור' עדיין יש להקשות, שאף על פי שכאשר יעקב השביע את יוסף היה יוסף שליט בכל ארץ מצרים, מכל מקום מניין ליוסף שאף בעת שיפטור יעקב יהיה גם אז לשליט, והלא שמא בין כך ובין כך יתחלף השלטון, כפי שהיה כבר לעולמים בכל ההיסטוריה ואף אנו עדים לכך, על מלכים ורוזנים ששלטו בכיפה, ופתאום בלא אומר ובלא דברים, באופן מפתיע נטלו את כתרם מעליהם, וירדו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, ועל פי זה כתבתי בס"ד בחיבורי "כרם יוסף" עמ"ס סוטה (דף מא:): הטעם שאין המלך מברך בכל יום "ברוך שעשני מלך" (וע"ש עוד י"א תירוצים בזה). ואם כן קשה שאם שבועת יוסף לאביו היא על סמוך שהוא מלך, היאך נשבע להעלות עצמות אביו, והלא שמא לבינתים ירד מגדולתו ולא יוכל לקיים את שבועתו?!

ועוד קשה שאם כן היה ליוסף לבקש מבניו שלכל הפחות ישתדלו להעלות את עצמותיו לארץ ישראל מיד לאחר פטירתו, ואם לא היה סיפק בידם, יהיו חייבים בשבועה להעלות עצמותיו לכל הפחות כשיצאו ממצרים?!

והנה מצאתי בחי' הש"ך שכתב לבאר פשט מחודש ונפלא בטעם שיוסף הצדיק ציווה להעלות עצמותיו דווקא כשיצאו ממצרים: "אמר יוסף, כיון שיראו ישראל את עצמם בגלות יהיו מתייאשים מהגאולה ולא יאמינו בקץ ואם כך לא יצאו [כמו שאמרו חז"ל, למה מתו הרשעים בשלושת ימי האפילה, לפי שלא האמינו בקץ], ולכן השביעם שישביעו לבניהם ובניהם לבניהם אחריהם להודיעם שעתידים להיגאל, שיאמינו ויהיה להם לב לסבול הגלות".

ומבואר בדבריו חידוש גדול, שאכן יוסף הצדיק לא השביע את ישראל כלל משום שבאמת חפץ היה שיעלו את עצמותיו, אלא שבועה זו היתה רק אמצעי כדי להחדיר את אמונת הגאולה בלב ישראל, כי על ידי העברת חיוב השבועה מדור לדור, שבשעה שיצאו ממצרים יעלו את עצמות יוסף, יתחדד אצלם האמונה הצרופה והציפייה לעת הגאולה, ועל פי זה מוכן היטב הטעם שלא ביקש ולא ציווה שיעלוהו מיד.

העתירו לרפו"ש

**אליהו בן תותי שיחזי בתשח"י
אל זא רפא זא לו.**

1שאלה:

בני בכורי עומד להינשא בקרוב בשעטו"מ, ושמעתי שיש הנוהגים לעלות על קברי אבותיהם להזמינם לשמחת נישואי צאצאיהם, ומניחים הזמנה על הקבר, האם יש מקור לדבר, וכיצד יש לנהוג למעשה?

תשובה:

אכן יש שנהגו כן, אולם אין מקור מפורש לדבר בדברי חז"ל.

אדרבה, בזה"ק מפורש, שמי שמזמין עניים לשמחתו, אזי הקב"ה עוקר את אביו ואמו מגן עדן ומביאם להשתתף בשמחתו, ואין הדבר תלוי בהזמנתם וכדומה.

אולם מי שאביו המנוח רגיל היה ללכת על קברי אבותיו להזמינם לשמחתו, ראוי שאף הבן יחזיק במנהג אבותיו לעלות על קברם או לשלוח שליח להזמינם.

מקורות: שו"ת אגרות יוסף כת"י (משיב כהלכה)

2שאלה:

חברתי חולת כלייה, וברצוני לתרום כליה, אך בעלי מתנגד בכל תוקף, בטענה שהוא דואג לבריאותו ולשלומי, וכן שאוכל להמשיך לטפל בילדים, ומצד שני חשקה נפשי לתרום כליה כדי להציל את חברתי, האם משום הצלת נפשות אני רשאית לתרום את הכלייה בניגוד לדעת בעלי?

תשובה:

הדבר ברור שאת מחוייבת לשמוע בקול בעליך, ואינך רשאית לתרום כליה ללא הסכמתו, שהרי את משועבדת לו לכמה וכמה דברים, ועל ידי תרומת הכליה לא תוכלי לקיים חובותיך כלפי בעליך, ואפילו לו יהיה ליום אחד, הרי שאינך רשאית להפקיע מעליך שיעבודיך כלפי בעליך בלא הסכמתו המלאה.

זאת ועוד, מכיון שאין חיוב לתרום כליה, אף שיש בזה מצוה רבה, מכל מקום תרומת כלייה בניגוד להסכמת הבעל הרי זה היפך דברי רבינו הרמב"ם (פט"ו מהל' אישות ה"כ) שכתב: "וכן צוו על האשה שתהא

מכבדת את בעלה ביותר מדאי, ויהיה לו עליה מורא, ותעשה כל מעשיה על פיו, ויהיה בעלה כמו שר או מלך, מהלכת בתאוות ליבו ומרחקת כל מה שישנא".

מקורות: שאגת יוסף סכנה ורפואה (משיב כהלכה)

3שאלה:

האם מותר להתפלל ולהעטיר בעד ממזר חולה שומר תו"מ שיבריא?

תשובה:

דע כי לא בלבד שיש חובה ומצוה להתפלל על ממזר חולה, ואפשר להוסיף בתפילתו תחינה על אותו הממזר שלא תצא תקלה על ידו לעולם ועד. אלא זאת ועוד, יש חיוב להתפלל עליו מדין "לא תעמוד על דם רעך", ומעולם לא שמענו שאין מצות ביקור חולים בממזר, וכן לא שמענו שאסור להתפלל על שאר אסורים לבוא בקהל כגון פצוע דכה וזרות שופכה. והלא אף לעניין תפילה על גוי מצדדים הפוסקים להקל, ועל אחת כמה וכמה לעניין ממזר ישראל, שהרי ממזר ת"ח קודם לכהן גדול עם הארץ.

מקורות: שאגת יוסף סכנה ורפואה (משיב כהלכה)

4שאלה:

קרוב משפחה שלי חולה אנוש ומתייסר מאד בחוליו, והרופאים נואשו לחייו, האם מותר להתפלל עליו שימות, כדי להקל מעליו את מכאוביו וייסוריו?

תשובה:

חולה שמתייסר הרבה בחוליו, וברור שרצונו שיתפללו עליו שימות, מעיקר הדין מותר להתפלל עליו שימות. אולם ודאי הדבר הוא רק מעיקר הדין, אבל בפועל כל רגע שאדם חי בעולם הזה, יכול להשיג חי' נצח, ולכפר עוונותיו, ולהקל ממכאוביו מאש גיהנום ע"י מקצת ייסורין בעולם הזה. ועכ"פ אף שמן הראוי שיוצי"ח של החולה לא יתפללו עליו שימות, מכל מקום מעיקר הדין דעת מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל להתיר אף באופן זה.

מקורות: שאגת יוסף סכנה ורפואה (משיב כהלכה)

5שאלה:

המתנתנו אני וכל משפחתי שעתיים לאוטובוס, כדי לנסוע לחתונה משפחתית מחוץ לעיר, האוטובוס הגיע באיחור רב, בניגוד לחובתם ולפרסומים השונים, ונגרם לנו עוגמת נפש גדולה מאד, שאי אפשר לשער ולתאר על גבי הכתב. והנה ידוע כי חברת האוטובוס יש לה את הזכות הבלעדית לתת שירות נסיעות אחרי שקנו זכות זו מהמדינה, האם על פי ההלכה אנו רשאים לתבוע פיצויים בעקבות העוגמת נפש שנגרמה לנו?

תשובה:

על פי דין תוה"ק אין מושג בהלכה של חיוב פיצויים בעד עוגמת נפש.

ודע כי בניגוד לערכאות שמחייבים טבין ותקלין על עוגמת נפש. בבתי הדין לא דנים תביעות פיצויים על עוגמת נפש, ולא מתייחסים לזה כלל כדבר שיש לו שורש בהלכה. מהטעם שלא מצינו בגמרא חיוב כזה, אלא רק ד' דברים של נזק צער ריפוי שבת ובושת, (ב"ק פג:). ולא מצינו חיוב כזה של תשלום ממון, מחמת עוגמת נפש. וידידנו הדיין המפורסם הגאון רבי זבדיה כהן שליט"א השיבני הטעם בזה משום דהוי גרמא.

ויש להוסיף עוד, שעוגמת נפש קלה יותר מגרמא, כי האדם מביא על עצמו את העוגמת נפש במה שמצטרף ולוקח הדבר לליבו ואינו מקבל באהבה, בבחינת "לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד", (ברכות ס:). וכדרך שאמרנו בגמרא (ב"ק צא.) שהתוקע על יד אוזן חבריו, ונבהל ונעשה חרש, פטור לשלם לו, משום שהוא הבהיל את עצמו, שהיה לו שלא להיבהל, והרי הוא חייב רק בדיני שמים, ורק אם אחז אותו בידו והבהילו חייב בדיני אדם.

מקורות: שו"ת אגרות יוסף כת"י (משיב כהלכה)

י"ל לזכות ידידנו היקרים והנעזימים אוהבי התורה ולומדיה
מור **גדעון זיסים** הי"ו ומור **אהרן זיסים** הי"ו
אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד
אורך ימים ושלנות זזיים ושובע שמונות
מותוך בריאות איתנא ונהורא מעליא
בכלל הברכות יבורך ידידנו היקר **שלומי זיסים** הי"ו
מוקדש ומונצח לע"נ **הוריהם היקרים:**
סאלם אליה בן מסעדה ז"ל, **זוריה** בת זוריה ז"ל
לע"נ **אזיזהם זיסים** בן זוריה ז"ל,
ולע"נ **זיסים מועלם** בן סלימה ז"ל
ת. נ. צ. ב. ה.

להאזנה לשיעורי

מוה"ר **יוסף זזי סימן טוב שליט"א**
מוזז"ס "כרם יוסף" על הש"ס וש"ס

073-371-8053

שמעו ותזזי נפלאכם

בכל שבוע מתווספים שיעורים חדשים במאגר

לקבלת צינתוק בכל שיעור חדש והאזנה בשידור חי: חייג והקש #

את השיעורים ניתן להוריד ממערכות קול הלשון ברחבי הארץ